

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих науковців
«СУЧАСНИЙ МАСОВОКОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР:
ІСТОРІЯ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих науковців
«СУЧАСНИЙ МАСОВОКОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР:
ІСТОРИЯ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ»

Суми, 25–26 травня 2023 р.

3641 **Збірник наукових праць** II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи». Суми : Сумський державний університет, 2023. 114 с.

До збірника увійшли наукові дослідження молодих науковців, аспірантів та студентів, учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців. Дослідження пов'язані з комплексною програмою науково-дослідних робіт СумДУ, безпосередньо з науковим напрямом досліджень кафедри журналістики та філології у межах теми «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи».

Для викладачів, учителів, науковців, аспірантів, докторантів, студентів та інших зацікавлених осіб.

3641 **Collection of scientific works** of the II All-Ukrainian scientific and practical conference of students, postgraduates and young scientists «Contemporary mass communication space: history, realities, prospects». Sumy : Sumy State University, 2023. – 114 p.

The collection includes scientific materials of young scientists, postgraduates and students, participants of the II All-Ukrainian scientific and practical conference of students, postgraduates and young scientists. The studies are related to the comprehensive program of research works of Sumy State University, directly with the scientific direction of research of the department of journalism and philology within the framework of the topic «Contemporary mass communication space: history, realities, prospects».

For lecturers, teachers, scientists, graduate students, doctoral students, students and other interested persons.

РЕДКОЛЕГІЯ: *Володимир Садівничий*, д-р наук із соц. комунік., голова; *Ірина Жиленко*, д-р філол. наук, заст. голови; *Тетяна Ковальова*, канд. наук із соц. комунік.; *Інна Сипченко*, канд. наук із соц. комунік.; *Ярослав Яненко*, д-р наук із соц. комунік.

EDITORS: *Volodymyr Sadivnychy*, D. Sc. (Social Communications), head; *Iryna Zhylenko*, D. Sc. (Philology), deputy head; *Tetiana Kovalova*, PhD (Social Communications); *Inna Sypchenko*, PhD (Social Communications); *Yaroslav Yanenko*, D. Sc. (Social Communications).

*Матеріали друкуються в авторській редакції.
The materials are printed in the author's editorial office.*

ІЗ ВДЯЧНІСТЮ ГЕРОЯМ:

**солдатам та офіцерам Збройних Сил України,
територіальної оборони та добровольчих формувань
за можливість в умовах війни
проводити навчальний процес та займатися наукою!**

**ВІРИМО В УКРАЇНУ!
БУДУЄМО ОСВІЧЕНУ УКРАЇНУ!**

РОЛЬ ЖУРНАЛІСТИКИ У ПІДВИЩЕННІ ПРОЗОРОСТІ РОБОТИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

*Маргарита Полієнко,
магістратрантка, Сумський державний університет*

Розглядається роль медій у підвищенні прозорості роботи транснаціональних корпорацій. З'ясовано, що журналістські розслідування щодо діяльності таких компаній виявляють проблеми, змушують корпорації відповідально ставитися до роботи та змінюватися. Результати розслідувань також нерідко впливають на підвищення свідомості суспільства, зміну політики та законодавства країн.

Ключові слова: *журналістика, журналістські розслідування, транснаціональні корпорації.*

THE ROLE OF JOURNALISM IN RAISING TRANSPARENCY OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

*Marharyta Polienko,
master's student, Sumy State University.*

The paper examines the role of media in enhancing the transparency of transnational corporations. It has been found that journalistic investigations into the activities of such companies reveal problems that force corporations to take responsibility for their work and change. The results of investigations also often have an impact on raising public awareness, changing policies and legislation of countries.

Keywords: *journalism, investigative journalism, transnational corporations.*

Журналістика відіграє важливу роль у сучасному світі, забезпечуючи доступ до інформації та викриваючи суттєві факти. Особливо важливим є розуміння ролі журналістики в контексті транснаціональних корпорацій (далі – ТНК), які мають значний вплив на економіку та політику країн.

Актуальність дослідження полягає в тому, що роль транснаціональних корпорацій, зокрема GAFAM, у сучасному світі стає все більш суттєвою і впливовою. Ці корпорації контролюють значну частку ринку технологій, медіа та інтернету, а їхня діяльність має великий вплив на економіку, політику та суспільство загалом [1]. Прозорість роботи таких організацій є ключовим фактором для забезпечення захисту прав користувачів, розвитку конкуренції та запобігання корупції.

Мета роботи полягає в дослідженні прикладів журналістських розслідувань, що стосуються роботи ТНК.

Для її досягнення необхідно виконати такі завдання: знайти приклади успішних журналістських розслідувань, що сприяли підвищенню прозорості роботи ТНК; з'ясувати, чи мали журналістські розслідування щодо діяльності ТНК вплив на свідомість громадськості та зміну діяльності самих корпорацій, законодавчої бази.

Об'єкт дослідження – журналістські розслідування, в яких розкриваються порушення в роботі ТНК. *Предмет* – соціокомунікаційна функція журналістських розслідувань щодо діяльності ТНК.

Основні методи дослідження: моніторинг, узагальнення, синтез, дедукція.

Аналізуючи поняття транснаціональних корпорацій («Транснаціональні корпорації (ТНК) – це підприємства, які мають глобальне охоплення. Це компанії, які працюють більш ніж в одній країні» [2]), не важко зрозуміти їхню структуру. Вони мають підрозділи та операції в різних країнах, що дає їм можливість впливати на національну та міжнародну сфери. Такі компанії мають значний обсяг ресурсів та капіталу, і це дозволяє їм здійснювати значні інвестиції, тим самим впливати на політичні процеси та формувати економічні політики [3]. У 2021 р. Fortune Global 500 (список найбільших корпорацій у світі за доходами) включав 122 такі американські компанії, що свідчить про їхній великий вплив на глобальну економіку [4].

Журналістика є важливим інструментом у викритті недоліків та порушень щодо діяльності великих бізнесів. Часто журналісти активно вивчають фінансові звіти, проводять розслідування та викривають корупційні схеми, податкові ухилення, порушення екологічних стандартів та інші правопорушення, пов'язані з діяльністю цих корпорацій. За даними дослідження Pew Research Center, до 2020 р. лише 20% американців довіряли великим корпораціям, у той час як 71% виражали недовіру [5]. Це свідчить про загальну недовіру громадськості до діяльності корпорацій. У цій ситуації журналістика є голосом громадськості, який допомагає розкрити правду та привернути увагу до проблем, пов'язаних із діяльністю ТНК.

Так, наприклад, розслідування The New York Times [6], опубліковане у 2020 р., виявило деякі проблеми, пов'язані з використанням Google своєї домінантної позиції на ринку пошуку. Розслідування базувалося на внутрішніх документах Google та інтерв'ю з багатьма співробітниками та експертами з галузі.

Одним із ключових висновків розслідування було те, що Google використовував свою платформу пошуку, щоб підсилювати власні продукти та послуги, пригнічуючи конкуренцію. Зокрема, виявлено, що Google віддавав перевагу власним результатам пошуку та іншим внутрішнім сервісам, що призводило до зменшення видимості та конкурентоспроможності інших платформ і компаній.

Розслідування також показало, що Google встановлював угоди з партнерами та забороняли їм співпрацювати з конкурентами, тим самим обмежуючи можливості інших компаній щодо зайняття ринку. Це створювало нерівні умови для конкурентів та порушувало принципи справедливої конкуренції.

Результати розслідування The New York Times мали значний вплив на дебати про регулювання технологічних гігантів та антитрестові справи проти Google. Вони підкреслили

необхідність узгодження механізмів контролю та нагляду над великими технологічними компаніями для забезпечення рівного доступу до ринку та захисту конкуренції.

Також гарним прикладом є інше розслідування The New York Times про використання Facebook особистої інформації користувачів [7], що було проведене в 2018 р. і мало значний вплив на те, як тепер сприймається конфіденційність даних у соціальних медіа. Основним джерелом інформації для розслідування були внутрішні документи Facebook та інтерв'ю з колишніми співробітниками компанії.

Розслідування розкрило, що Facebook в особливий спосіб обходив свою внутрішню політику й дозволяв зовнішнім компаніям отримувати доступ до особистих даних користувачів без їхнього належного дозволу. Це стосувалося не лише даних користувачів Facebook, але й даних, які зберігалися на інших платформах, таких як Instagram.

Одним із найвідоміших прикладів була компанія Cambridge Analytica, яка отримала доступ до даних мільйонів користувачів Facebook та використовувала їх для створення профілів і налаштованої політичної реклами. Це розслідування викликало гучний скандал, підірвало довіру громадськості до Facebook і породило серйозні дебати щодо захисту особистих даних та приватності користувачів.

Результати розслідування The New York Times стали важливим фактором щодо впровадження змін у політиці Facebook – обробки та захисту особистих даних користувачів. Компанія була змушена затвердити нову внутрішню політику й припинити свої практики щодо доступу та використання приватних даних. Розкриття цих процесів також призвело до впровадження нових законодавчих заходів, що стосувалися захисту даних та приватності.

Роль журналістики щодо транснаціональних корпорацій виявляється у багатьох аспектах. По-перше, журналістика виконує важливу функцію контролю та розслідування корпоративної діяльності. Журналісти, проводячи розслідування, часто виявляють корупцію, порушення екологічних стандартів, схеми ухилення від оподаткування та інші негативні аспекти поведінки корпорацій.

По-друге, це підвищення обізнаності громадськості про діяльність транснаціональних корпорацій. Журналістика надає платформу для інформування громадськості про діяльність цих корпорацій, їхній вплив на економіку, політику, соціальні питання тощо. Це допомагає створити прозорість та відкритість в діяльності корпорацій та стимулює громадян до більш критичного сприйняття їхньої роботи.

Третій аспект – це формування громадської думки та стимулювання змін. Журналістика може викликати обговорення, «розпалити» громадську дискусію та мобілізувати громадські організації, активістів до поширення вимог щодо змін у корпоративній політиці. Вона може

впливати на ухвалення законодавства, регулювати діяльність корпорацій та сприяти більш сталим і відповідальним підходам.

Однак журналістика також зіткнулася з обмеженнями та викликами, зокрема загрозою безпеці та спробам зменшити її вплив із боку корпорацій. 2022 р. став смертельно небезпечним для представників медіа. За даними Комітету із захисту журналістів (КЗЖ), протягом року було вбито щонайменше 67 журналістів та працівників масмедіа – найбільша кількість із 2018 р. і майже на 50% більше ніж у 2021 р. [8]. Захист прав журналістів та сприяння їхній незалежності, а також активна підтримка громадськості відграють важливу роль у забезпеченні прозорості та відповідальності від корпорацій. Для подальшого розвитку журналістики в контексті розслідувань діяльності ТНК бажано збільшити захист журналістів, підтримувати міжнародну співпрацю та обмін інформацією між журналістами.

Отже, журналістика відіграє важливу роль у підвищенні прозорості роботи транснаціональних корпорацій. Журналістські розслідування виявляють проблеми, змушують корпорації змінюватися, відповідально ставитися до роботи. Подальше дослідження в цій галузі може сприяти покращенню взаємодії між корпораціями та суспільством, забезпечуючи більшу прозорість та відкритість у їхній діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Pew Research Center. News use across social media platforms 2020. URL: <http://surl.li/jgbxj> (дата звернення: 17.05.2023).
2. Transnational Corporations. URL: <https://www.studysmarter.us/explanations/social-studies/global-development/transnational-corporations/> (дата звернення: 18.06.2023).
3. Edelman, R. Trust Barometer: Global Report. Edelman (2021). URL: <https://www.edelman.com/trust/2021-trust-barometer> (дата звернення: 17.05.2023).
4. Fortune Global 500. URL: <https://fortune.com/global500/> (дата звернення: 18.05.2023).
5. Pew Research Center. Public Trust in Government 1958-2020. URL: <https://www.pewresearch.org/politics/2021/05/17/public-trust-in-government-1958-2020/> (дата звернення: 18.05.2023).
6. Chen X. Brian. The New York Times – It's Google's World. We Just Live in It (2020). URL: <https://www.nytimes.com/2020/10/20/technology/doj-google.html> (дата звернення: 18.05.2023).
7. The Guardian. Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach (2018). URL: <http://surl.li/jgbxh> (дата звернення: 19.05.2023).
8. Committee to Protect Journalists – 67 Journalists and Media Workers Killed (2022). URL: <https://cpj.org/data/killed/2022/?status> (дата звернення: 26.05.2023).